

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterliklerinin İncelenmesi

Filiz Zayimoğlu Öztürk¹

Özet

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ile ilgili literatür incelenmiş ve Delphi tekniği ile uzman görüşüne başvurulmuş olarak “Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Yeterlikler” geliştirilmiştir. Bu yeterlik listesi 5’li likert ölçeğinden oluşan özyeterlik maddelerine dönüştürülmüş ve bu yeni ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Ordu ve Giresun illerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2009-2010 öğretim yılında Türkiye’de NUTS I düzeyinde belirlenen İstanbul, Tekirdağ, Muğla, Bilecik, Ankara, Isparta, Niğde, Zonguldak, Artvin, Erzincan, Bingöl ve Şırnak illerinde görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesi sürecinde betimsel ve kestirimsel istatistikî süreçler kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler özyeterlik ölçeğinin genelinden yüksek özyeterliklere sahip bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin özyeterlik puanları cinsiyet ve mesleki kıdeme göre değişmez iken; mezun olunan branş ve öğrenim durumu gibi bağımsız değişkenlerin özyeterlikler üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrenme alanları, özyeterlik.

Abstract

The aim of this research is to investigate the self-efficacy of social studies teachers regarding the learning strands of primary school social studies curriculum. Accordingly, studies on the efficacy of social studies teachers have first been examined and then “Social Studies Teacher Subject Matter Standards” was developed by requesting opinions of specialists with a method called “Delphi”. The standards, then, have been turned into self-efficacy items which have been designed in a 5 degree likert style scale. The validity and credibility studies of this new scale were carried out with the teachers in Ordu and Giresun provinces. The scope of this research consists of social studies teachers on duty throughout Turkey during the 2009-2010 educational year. The sampling study group of the research includes social studies teachers in İstanbul, Tekirdağ, Muğla, Bilecik, Ankara, Isparta, Niğde, Zonguldak, Artvin, Erzincan, Bingöl and Şırnak provinces which was decided on the basis of NUTS 1. The sampling group consists of 3806 teachers. Descriptive and predictory statistical methods were used in the process of analyzing. According to the findings, it has been found that social studies teachers in general have a high level of self-efficacy in learning strands. Besides, it was determined that although teachers’ self-efficacy levels are not significantly different based on gender and length of service, independent variances such as graduation major and graduation level do differ.

Key Words: Social studies teachers, learning strands, self-efficacy.

GİRİŞ

21. yüzyılın değişen ekonomik, teknolojik ve politik düzeyine, ulusal ve uluslararası karmaşık sorunları çözümlenip analiz edebilen ve değişime uyum sağlayabilen, etkin vatandaşlık eğitiminden sorumlu öğretmenlerin, kariyerlerinin her aşamasında çok iyi eğitilmeleri gerekliliği ortadadır. Kaliteli eğitim, iyi yetişmiş öğretmenlerle mümkün olacaktır. Değişen zaman ve toplum yapısı öğretmenlerin mesleklerini etkin bir şekilde

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, zayimogluf@hotmail.com

gerçekleştirebilmeleri için artık daha fazla beceriye sahip olmalarını gerektirmektedir. Bilgi toplumu oluşumundaki gelişim, tüm mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de geleneksel uygulamaları geçersiz duruma getirmiştir (Alkan, 2000: 191). Başka bir deyişle, toplumların gelişmesi ve bilimsel gelişmelerle birlikte, eğitim ve birçok eğitsel kavramın tanımları başta olmak üzere öğretmenden beklenen görev ve sorumlulukların boyutları da değişiklik göstermiştir.

Nitelikli öğretmen yetiştirme sorunu ülkemizde yeni ortaya çıkmış bir mesele değildir. Ülkemizdeki eğitimsel gelişme çabalarının geçmişini yüzyıllar öncesine götürmek mümkündür. Maarif Nezareti'nin planlı bir şekilde öğretmen yetiştirme çalışmalarına başlaması 19. yüzyıl ortalarına temellendirilebilir. 16 Mart 1848 tarihinde öğretmen yetiştirmek için kurulan ilkokul (muallim mektebi) ile birlikte başlayan nitelikli öğretmen yetiştirme arayışları günümüze kadar devam etmiştir (Erdem, 2005). Öğretmen eğitimin her zaman daha iyiye ulaşma arayışının hiç bir zaman bitmeyecek olması da olağan görülmelidir.

Öğretmenlere yönelik bu gibi çok yönlü beklentiler; onların hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimlerinin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesinin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Eğitim programlarındaki gelişmelerin sürekliliği, bunların uygulamasında beklenen esneklik, öğretmenlerin program geliştirme konusunda temel bilgilerle donatılmasını gerektirmektedir. Konu alanlarındaki yeni bilgiler ve alanlar arası bilgi etkileşimi, onların sahip olması gereken bilgilerin niceliğini ve niteliğini daha bilimsel açıdan ele almayı zorunlu kılmaktadır (Sünbül, 2001: 227). Dolayısıyla öğretmenin kendini kişilik gelişimi, alan bilgisi ve pedagojik yeterlikler açısından iyi yönde geliştirme çabası içerisinde olması önemli bir nokta olarak ön plana çıkmaktadır.

Bir öğretmende bulunması gereken üç alan kavramı, mükemmel öğretmen tanımını da ortaya koymaktadır. Bunlardan birincisi, özel alan bilgisi yani öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmaktır. İkincisi, öğretmenlik bilgisi yani öğretmeni iyi bir öğretici ve eğitici bilgisi ile donatmaktır. Üçüncüsü genel kültür bilgisi yani bir öğretmenin aktüaliteden, dünya ve Türkiye'de olup bitenden haberdar olabilecek bir aydın gözlüğüne sahip olmasıdır (DPT, 2000: 49).

Öğretmenlik davranışları öğretmenlik meslek bilgisi programlarıyla kazanılır. Bilindiği gibi bir öğretmenin herhangi bir alandaki öğretim işlevini başarıyla yerine getirebilmesi, meslek bilgisi yönünden güçlü bir eğitimden geçmiş olmasına bağlıdır (Sözer, 1990: 62-64).

Erden (1998: 27)'e göre öğretmenlik mesleğinin yapılabilmesi için bireyin öncelikle aktaracağı konu alanında uzman olması gerekir. Öğretmen yetiştirmedeki temel sorunlardan birisi öğretimdeki alan bilgisi, eğitim bilimsel teorik bilgiler ile okullarda yapılan uygulama çalışmaları arasındaki bağlantının yeterince sağlanamamış olmasıdır (Türer, 1996: 614). Eroğlu (1999: 62)'nin yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre hizmet öncesi eğitim derslerinin kuramsal ağırlıklı işlenmesi, uygulamaya yeterince yer verilmemesi, öğretmenlerin tüm meslek yaşamlarını etkilemektedir. Bu durum hizmetiçi eğitim araştırmalarında da aynı görülmektedir. Hizmetiçi eğitim alan öğretmenler de kuramsal bilgi yerine uygulama bilgisi verilmesini istediklerini söylemektedirler.

Ülkemizde çeşitli dönemlerde ucuz ve acil önlemlerle değişik kaynaklardan öğretmen arzının çoğaltılmaya çalışılması da nitelik sorununun çıkmasına neden olmuştur (Akar, 1991: 2). 21. yüzyılın gereksinimlerine uygun, nitelikli öğretmen yetiştirme ülkemizin öncelikli sorunları arasında yer almaktadır. Birçok görev ve sorumlulukları içinde barındıran öğretmenlik mesleğini yapabilecek yeterlikteki öğretmenlerin, eğitim sisteminde yerlerini almaları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel yeterliklerin ayrıntılı olarak araştırılıp, tartışılması ve belirlenmesi gerekmektedir. Nitelikli öğretmen

yetiştirme çabaları içerisinde, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (ÖYEGM)'nin katılımcı bir anlayışla gerçekleştirdiği "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" ve branşlar bazında geliştirdiği "Özel Alan Yeterlikleri"nin MEB ve diğer kurumlar tarafından aktif bir şekilde uygulamaya konulacak olması öğretmen yetiştirmeye verilen önemin vurgulanması adına anlamlı bir çalışma olarak görülmektedir (MEB, 2005).

Bu noktadan yola çıkılarak hazırlanan bu çalışmada, mevcut Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin alanlarıyla ilgili olarak eksikliklerin belirlenerek hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bu çalışmada MEB bünyesinde çeşitli il ve kademelerde, farklı yaş gruplarındaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en son uygulamaya konulan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerinin ölçülmesi, bunların istatistiksel olarak analiz edilmesi, sonuç ve öneriler çıkarılması planlanmıştır. Böylelikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin alanlarında sahip oldukları bilgilerine ilişkin bir takım ipuçlarının yakalanabileceği düşünülmüştür. Ortaya çıkan sonuçların hizmetiçi eğitim çalışması yapacak eğitimciler için, hangi öğrenme alanı yeterliklerine daha öncelik ve ağırlık vermeleri gerektiği ile ilgili bir bakış açısı ve ön bilgi oluşturabileceği düşünülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır;

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ne düzeydedir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına ilişkin özyeterlik puanları;
  - a. Cinsiyetlerine,
  - b. Öğrenim durumlarına,
  - c. Mesleki kıdemlerine,
  - d. Mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu çalışmada, literatürde "Descriptive Method" veya "Survey Research" olarak yer alan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model genişlemesine makro sosyal bir alan araştırmasıdır. Seçilen örnek birimin ana kitleyi (evreni) temsil kabiliyeti olması gerekmektedir. Bu tür çalışmada önce veriler toplanır, daha sonra bunların analizi ve açıklanması ile yoruma, değerlendirmeye ve genellemeye varma gibi işlemlere yer verilir (Baloğlu, 2002: 62). Araştırmanın amaçlarına uygun olarak tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Tekil tarama modeli, araştırmanın konusu olan değişkenlerin tür ya da miktar olarak mevcut durumlarının betimlendiği ve araştırma konusuyla ilgili davranış, tutum, beklenti, gereksinim ve bilgi düzeylerinin belirlendiği araştırma modelidir (Karasar, 1999). Buna bağlı olarak, çalışmada tekil tarama modeliyle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik durumları betimlenmiştir.

Evren: Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim öğretim yılında Türkiye'de ilköğretim okullarında görev yapan 17.056 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır (sgb.meb.gov.tr).

Örneklem: Araştırmanın örneklemini NUTS I (Nomenclature of Territorial Units for Statistics)'i oluşturan 12 bölge içerisinde her bölgeden bir il (İstanbul, Tekirdağ, Muğla, Bilecik, Ankara, Isparta, Niğde, Zonguldak, Artvin, Erzincan, Bingöl, Şırnak) olmak üzere toplam 12 ilde görev yapan 3806 Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı oluşturmaktadır.

Buna göre 2009-2010 eğitim-öğretim yılı ikinci yarıyılı itibariyle örneklem kapsamında yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görev yaptığı iller ve bu illere göre Sosyal Bilgiler öğretmen sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Örneklemine Seçilen İller ve Öğretmen Sayıları

No	Bölge (Nuts 1 / 12 Bölge)	İller	Öğretmen Sayısı
1	İstanbul	İstanbul	1821
2	Batı Marmara	Tekirdağ	123
3	Ege	Muğla	184
4	Doğu Marmara	Bilecik	51
5	Batı Anadolu	Ankara	919
6	Akdeniz	Isparta	118
7	Orta Anadolu	Niğde	122
8	Batı Karadeniz	Zonguldak	133
9	Doğu Karadeniz	Artvin	57
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzincan	76
11	Ortadoğu Anadolu	Bingöl	70
12	Güneydoğu Anadolu	Şırnak	132
Toplam			3806

(sgb.meb.gov.tr)

Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi: Araştırmada veri toplama tekniği olarak “Delphi tekniği” ve “Anket” tekniği kullanılmıştır. Delphi tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından “Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Yeterlikleri” geliştirilmiştir. Birinci Delphi tekniği için 52 kişilik uzman grubunun görüşleri alınmıştır. İkinci Delphi uygulamasına da bu listeden seçilen 32 kişi dahil edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarına ilişkin öğretmen özyeterliklerini ölçmeyi amaçlayan 126 madde, faktör analizi ile test edilmiştir. Verilerin analize uygunluğu ise KMO katsayısının ve Barlett Sphericity testinin de anlamlı ($P \leq 0.01$) çıkması ile açıklanabilir. Yapılan ilk analiz ölçeğin on dört faktörlü olduğunu göstermiştir. Bu on dört faktörün açıkladığı toplam varyans %70,9’dur. Faktör yükü değeri 0.40’ın üzerindeki maddeler ölçeğe alınmış, 15 madde faktör yüklerinin düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. 15 madde çıkarıldıktan sonra tekrar faktör analizi yapılan 111 madde, faktör döndürme sonrasında yine on altı boyutta toplanmıştır. Faktör döndürme işleminden ve maddeler çıkarıldıktan sonra belirlenen on faktör, içerikleri dikkate alınarak alan yazına uygun biçimde adlandırılarak yeniden tanımlanmıştır. Faktörlerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmış, bu doğrultuda her bir faktöre sırasıyla öğrenme alanlarının isimleri verilmiştir.

Faktör analizi işlemlerinden sonra son halini alan veri toplama aracının iç tutarlılığını incelemek ve güvenilirlik kanıtını ortaya koyabilmek amacıyla, ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (0.90) olarak bulunmuştur.

Yeterlikler temel alınarak 10 tematik alanda toplam 111 özyeterlik ifadesinden oluşan “Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Özyeterlikleri” ölçeği geliştirilmiştir. Söz konusu tematik alanların 9’u Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nu oluşturan 9 öğrenme alanına ilişkin yeterlik maddelerini ifade ederken, son alan ise öğrenme alanlarıyla ilgili beceri ve değer yeterliklerini ifade etmektedir. Anket yöntemi kullanılarak yeterliklere

ilişkin ölçme aracı Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilmiş ve elde edilen veriler özyeterlik olarak ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden her maddenin karşısında bulunan “Çok Yeterliyim”, “Oldukça Yeterliyim”, “Biraz Yeterliyim”, “Çok Az Yeterliyim” ve “Yetersizim” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Verilerin Toplanması: Verilerin toplanması aşamasında örnekleme yer alan 12 ilde görev yapan toplam 3806 Sosyal Bilgiler öğretmenlerine MEB’den alınan resmi izin doğrultusunda ulaşılmış ve 3106 adet geçerli veri formu elde edilmiştir. Katılımcılara bu anket çalışmasının bilimsel bir araştırma için kullanılacağı, kişisel bilgilerinin araştırma dışında kullanılmayacağı belirtilmiş ve samimi bir şekilde formları doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi: Ölçekte yer alan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterliklerini belirlemeye yönelik maddelerin bilgisayara girilmesinde “Çok yeterliyim” seçeneğine 5, “Oldukça yeterliyim” seçeneğine 4, “Biraz yeterliyim” seçeneğine 3, “Çok az yeterliyim” seçeneğine 2 ve “Yetersizim” seçeneğine 1 puan verilmiştir. Veri toplama araçlarında kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak, elde edilen ortalama puanların derecelendirilmesinde; 1.00-1.80 arası “Yetersiz”, 1.81-2.60 arası “Çok az yeterli”, 2.61- 3.40 arası “Biraz yeterli” 3.41-4.20 arası “Oldukça yeterli” ve 4.21 ve 5.00 arası “Çok yeterli” ölçütleri verilerin yorumlanmasında kullanılmıştır.

Ölçekte seçeneklerin her birine verilen yanıtların yüzde (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$) dağılımları alınarak tablolar halinde sunulmuştur. Amaçlar doğrultusunda bölümlere göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik özyeterliklerini belirleme ölçeği açısından katılımcıların farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi ikiden fazla gruplar arasında farklılık olup olmadığını araştırılmak istendiği durumlarda kullanılan test yöntemi olarak tanımlanmıştır (Baloğlu, 2002). Analizler sonucunda anlamlı farklılığın ortaya çıkması durumunda, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden varyansların homojenliği kontrol edilmiştir. Varyansların homojen olması durumunda çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölüm bulgular ve tartışma olarak iki başlık altında incelenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın girişinde verilen alt problemlerin analizlerine yer verilmiştir.

1. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlikleri Ne Düzeydedir?

Araştırmanın problem cümlesi doğrultusunda yanıtlanması gereken sorulardan birincisi, araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen özyeterlik puanlarının öğrenme alanlarında nasıl bir dağılım gösterdiğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen özyeterlik puanlarının seçenekler bazında yüzdeleri (%) ile aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (Ss) değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterliklerinin Analizi

Öğrenme Alanı		Yetersizim	Çok Az Yeterliyim	Biraz Yeterliyim	Oldukça Yeterliyim	Çok Yeterliyim	$\bar{X}$	Ss
Birey ve Toplum	%	0.3	0.9	8.1	42.6	48.0	4.37	0.69
Kültür ve Miras	%	0.3	0.8	8.1	41.9	48.9	4.38	0.69
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	%	0.3	1.1	8.7	43.1	46.8	4.35	0.70
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	%	0.3	1.2	11.1	44.4	43.0	4.28	0.72
Zaman, Süreklilik ve Değişim	%	0.2	0.5	7.3	42.8	49.2	4.40	0.66
Bilim, Teknoloji ve Toplum	%	0.2	1.0	11.7	46.6	40.5	4.26	0.71
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	%	0.4	1.8	14.5	47.5	35.9	4.16	0.76
Güç, Yönetim, Toplum	%	0.3	0.8	8.0	40.8	50.2	4.39	0.69
Küresel Bağlantılar	%	0.2	0.8	10.2	45.9	42.8	4.30	0.70
Öğrenme Alanlarıyla İlgili Beceri ve Değer Yeterlikleri	%	0.2	0.5	5.6	36.1	57.6	4.50	0.64
Genel Ortalama	%	0.3	1.0	9.0	42.3	47.4	4.33	0.69

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeği genelinden elde edilen özyeterlik puanlarının ortalaması ($\bar{X}=4.33$) olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçeğin geneli için öğretmenlerin %47.4’ü “Çok Yeterliyim”, %42.3’ü “Oldukça Yeterliyim”, %9.0’u “Biraz Yeterliyim”, %1.0’i “Çok Az Yeterliyim”, %0.3’ü ise “Yetersizim” yanıtını vermiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun olumlu şekilde yanıt vermesi nedeniyle, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin yeterlikleri büyük ölçüde karşıladığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri belirleme ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları öğrenme alanları açısından incelendiğinde, öğretmenler “Öğrenme alanlarıyla ilgili beceri ve değer yeterlikleri” bölümünde ($\bar{X}=4.50$) en yüksek; “Gruplar, Kurumlar, Sosyal Örgütler” öğrenme alanında ise ($\bar{X}=4.16$) en düşük ortalamayı almışlardır. Diğer yandan en düşük ortalama değere sahip olan “Gruplar, Kurumlar, Sosyal Örgütler” öğrenme alanı da dâhil olmak üzere tüm öğrenme alanlarında öğretmenler yüksek düzeyde yeterli olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 2 incelendiğinde, bütün öğrenme alanlarının ortalamaların birbirine yakınlığı dikkat çekmektedir ve bu nedenle bu öğretmenlerin öğrenme alanları bazında genel olarak değerlendirildiğinde, birbirine yakın ve eşit derecede yeterli oldukları söylenebilir. Kendilerini yeterli bulmalarının nedeni uzun yıllardır mesleğin içinde olmaları şeklinde yorumlanabilir.

2. a. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlikleri Cinsiyetlerine Göre Anamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı kontrol edilmiş, analiz sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme Alanları Özyeterlikleri ile Cinsiyetlerine İlişkin t Testi Sonuçları

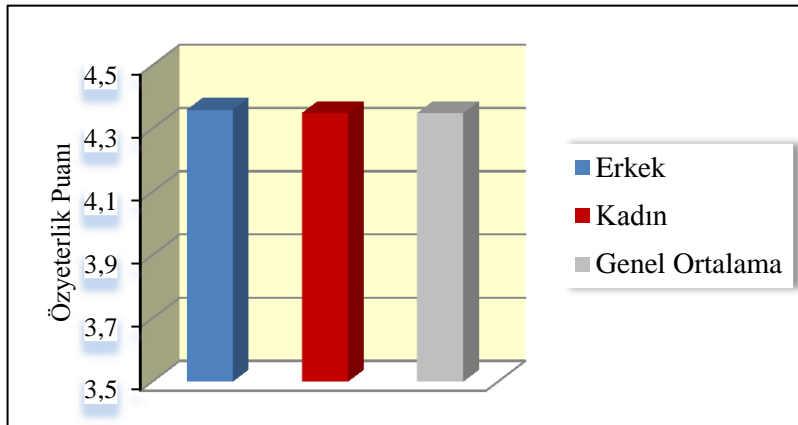
Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	1557	4.36	0.48	3091.56	0.341	0.733
Kadın	1549	4.35	0.44			

*p≤.05

Tablo 3'te de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(0.341)=0.733, p≤.05]. Erkek öğretmenlerin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}$ =4.36) ile kadın öğretmenlerin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}$ =4.35) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu bulgu, genel olarak öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin her iki cinsiyet içinde aynı olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı Grafik 1'de açık bir şekilde görülmektedir.

Grafik 1: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

2. b. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlikleri Öğrenim Durumlarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ölçeği ile bu ölçeğin öğrenme alanlarından alınan puanların öğrenim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı test edilmiştir

Bu doğrultuda öğrenim durumuna göre farklılıklar için tek yönlü varyans analizi (Anova) ile istatistiksel açıdan anlamlılık incelenmiştir. Tek yönlü varyans analiz işlemleri sonucunda farklılık ortaya çıkması durumunda hangi gruplar arasında farklılık olduğu, çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi ile belirlenmiştir.

Bu amaçla ilk olarak öğrenim durumuna göre öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik puanlarının dağılımı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

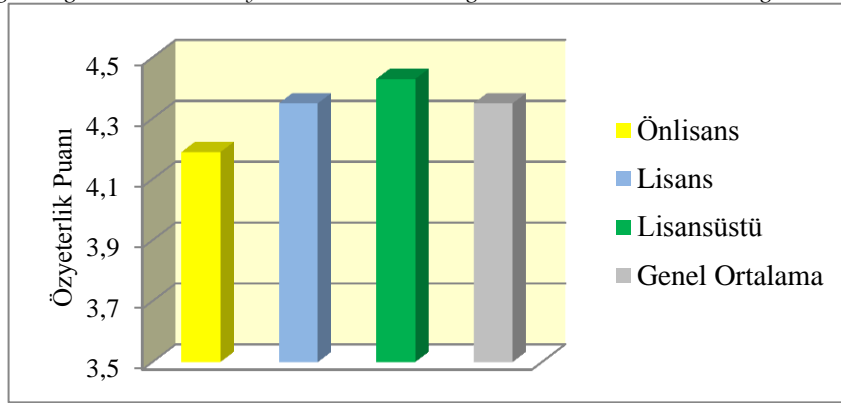
Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Ölçeğinden Aldıkları Puanların Öğrenim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss
A-Önlisans	55	4.19	0.69
B-Lisans	2754	4.35	0.46
C-Lisansüstü	297	4.43	0.43
Genel Ortalama	3106	4.35	0.52

Tablo 4 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının öğrenim durumuna göre sıralamasının “Lisansüstü ($\bar{X}=4.43$)”, “Lisans ($\bar{X}=4.35$)” ve “Önlisans ($\bar{X}=4.19$)” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğrenme alanları özyeterlikleri açısından bütün öğrenme alanlarında yüksek düzeyde özyeterliğe sahip olmakla birlikte kendilerini en yeterli gören öğretmenlerin lisansüstü mezunu, en az yeterli gören öğretmenlerin ise önlisans mezunu oldukları söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanlarının öğrenim durumlarına göre dağılımı Grafik 2’de açık bir şekilde görülmektedir.

Grafik 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Puanlarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerini belirleme ölçeğinden aldıkları özyeterlik puanlarının, öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılığını belirlemek için verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış, gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Puanları İle Öğrenim Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3.558	3	1.679			Önlisans - Lisans,
Gruplariçi	666.797	3102	0.215	7.813	0.00	Önlisans - Lisansüstü,
Toplam	670.154	3105				Lisans - Lisansüstü

* $p \leq 0.05$

Tablo 5 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinden elde edilen puanlar ile öğretmenlerin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucu görülmektedir [$F(7.813)=0.00$, $p \leq 0.05$]. Bu sonuç, öğretmenlerin öğrenme alanı özyeterliklerinin öğrenim durumlarına göre farklılaştığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenim durumu değişkenine göre belirlenen bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için post-hoc çoklu karşılaştırma analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için yapılan Levene testi ile varyansların homojen olduğu görülmüştür. Bu durumda gruplar arası farkın kaynağını bulmak için Scheffe post-hoc çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Scheffe testi ile yapılan analiz sonuçlarına göre, önlisans mezunları ($\bar{X}=4.19$) ile lisans ($\bar{X}=4.35$) mezunları arasında lisans mezunları lehinde, önlisans ($\bar{X}=4.19$) ve lisansüstü ($\bar{X}=4.43$) mezunları arasında lisansüstü mezunları lehine, lisans ($\bar{X}=4.35$) ve lisansüstü ($\bar{X}=4.43$) mezunları arasında lisansüstü mezunları lehinde anlamlı bir farklılık vardır. Bir başka ifade ile lisansüstü mezunu olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ölçek genel ortalama puanlarında önlisans mezunu öğretmenlerden özyeterlik anlamında daha iyi durumdadır.

2. c. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlikleri Mesleki Kıdemlerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Mesleki kıdeme göre farklılıkların tespit edilmesi için tek yönlü varyans analizi ile istatistiksel açıdan anlamlılık incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak mesleki kıdeme göre öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik puanlarının dağılımı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 6' da verilmiştir.

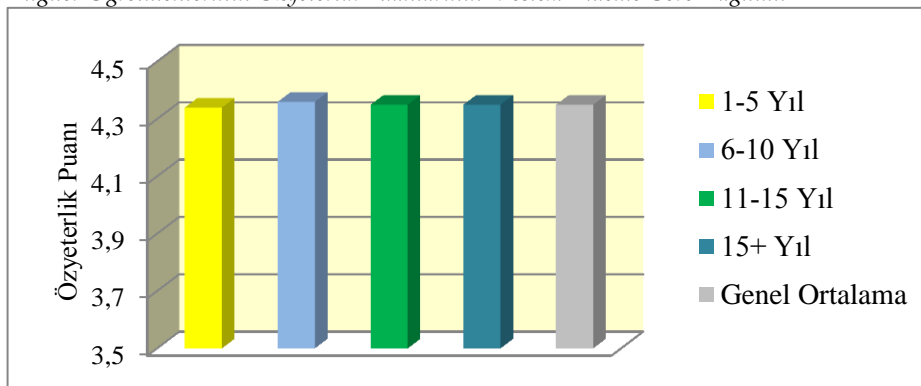
Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Ölçeğinden Aldıkları Puanların Mesleki Kıdeme Göre Betimsel İstatistikleri

Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	Ss
A.1-5 Yıl	701	4.34	0.44
B.6-10 Yıl	1039	4.36	0.45
C.11-15 Yıl	638	4.35	0.45
D.15+ Yıl	728	4.35	0.50
Genel Ortalama	3106	4.35	0.46

Tablo 6 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının mesleki kıdeme göre sıralamasının 6-10 Yıl ($\bar{X}=4.36$), 11-15 Yıl ($\bar{X}=4.35$), 15+ Yıl ($\bar{X}=4.35$) ve 1-5 Yıl ($\bar{X}=4.34$) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, öğrenme alanları özyeterlikleri açısından bütün öğrenme alanlarında yüksek düzeyde özyeterliğe sahip olmakla birlikte kendilerini en yeterli gören öğretmenlerin 6-10 yıl, en az yeterli gören öğretmenlerin ise 1-5 yıl mesleki deneyim sahibi oldukları söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanlarının mesleki kıdeme göre dağılımı Grafik 3'te açık bir şekilde görülmektedir.

Grafik 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerini belirleme ölçeğinden aldıkları özyeterlik puanlarının, mesleki kıdeme göre farklılığını belirlemek için verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış, gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 7: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Puanları İle Mesleki Kıdem Arasındaki İlişkiye Yönelik Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	0.192	3	0.064			
Gruplarıçi	669.963	3102	0.216	0.296	0.828	-
Toplam	670.154	3105				

*p≤.05

Tablo 7 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları ile mesleki kıdem arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucu görülmektedir [F(0.296)=0.828, p≤.05]. Bu sonuç, öğrenme alanı özyeterliklerinin mesleki kıdeme göre farklılaşmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

2. d. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlikleri Mezun Oldukları Bölüme Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Mezun olunan bölüme göre farklılıkların tespit edilmesi için tek yönlü varyans analizi ile istatistiksel açıdan anlamlılık incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak mezun olunan bölüme göre öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik puanlarının dağılımı incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

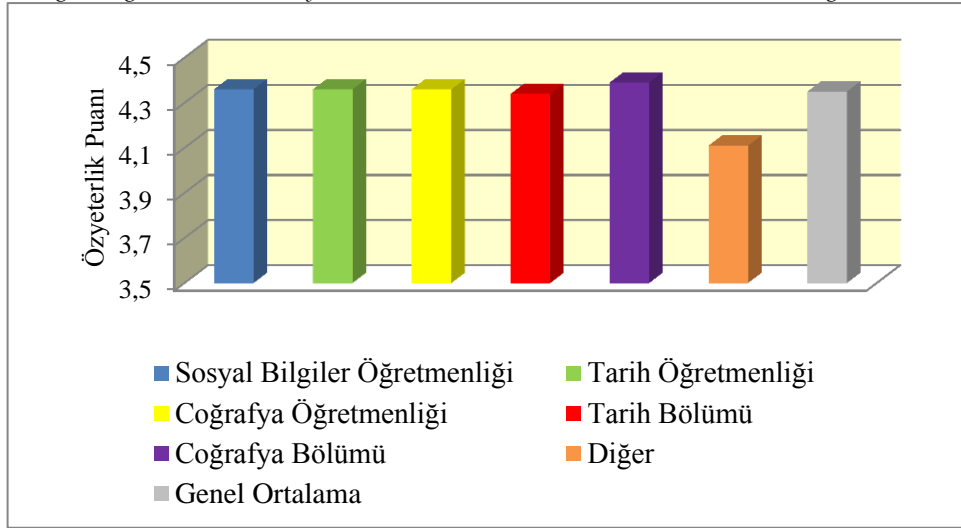
Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Ölçeğinden Aldıkları Puanların Mezun Olunan Bölüme Göre Betimsel İstatistikleri

Mezun Olunan Bölüm	N	$\bar{X}$	Ss
A. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1208	4.36	0.45
B. Tarih Öğretmenliği	669	4.36	0.45
C. Coğrafya Öğretmenliği	435	4.36	0.50
D. Tarih Bölümü	550	4.34	0.44
E. Coğrafya Bölümü	207	4.39	0.47
F. Diğer	37	4.11	0.61
Genel Ortalama	3106	4.35	0.46

Tablo 8 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının mezun olunan bölüme göre sıralamasının Coğrafya Bölümü ($\bar{X}$ =4.39), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ($\bar{X}$ =4.36), Tarih Öğretmenliği ($\bar{X}$ =4.36), Coğrafya Öğretmenliği ($\bar{X}$ =4.36), Tarih Bölümü ($\bar{X}$ =4.34) ve diğer bölüm mezunları ($\bar{X}$ =4.11) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğrenme alanları özyeterlikleri açısından bütün öğrenme alanlarında yüksek düzeyde özyeterliğe sahip olmakla birlikte en yeterli gören öğretmenlerin coğrafya bölümünden, en az yeterli gören öğretmenlerin ise diğer kategorisinde yer alan bölümlerden mezun oldukları söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanlarının mezun olunan bölüme göre dağılımı Grafik 4'te açık bir şekilde görülmektedir.

Grafik 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Puanlarının Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinden aldıkları özyeterlik puanlarının, mezun olunan bölüme göre farklılığını belirlemek için verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış, gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 9: Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmenlerin Özyeterlik Puanları İle Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkiye Yönelik Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2.642	5	0.528			
Gruplarıçi	667.512	3100	0.215	2.454	0.031	Coğrafya Böl. - Diğer
Toplam	670.154	3105				

* $p \leq .05$

Tablo 9 incelendiğinde, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları ile mezun olunan bölüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucu görülmektedir [$F(2.454)=0.031, p \leq .05$]. Bu sonuç, öğrenme alanı özyeterliklerinin mezun olunan bölüme göre farklılaştığı şeklinde de yorumlanabilir.

Mezun olunan bölüm değişkenine göre belirlenen bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için post-hoc çoklu karşılaştırma analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için yapılan Levene testi ile varyansların homojen olduğu görülmüştür. Bu durumda gruplararası farkın kaynağını bulmak için Scheffe post-hoc çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Scheffe testi ile yapılan analiz sonuçlarına göre, coğrafya bölümü mezunları ($\bar{X}=4.39$) ile diğer bölüm mezunları ($\bar{X}=4.11$) mezunları arasında coğrafya bölümü mezunları lehinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bir başka ifade ile coğrafya bölümü mezunu olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ölçek genel ortalama puanlarında diğer bölüm mezunu öğretmenlerden daha iyi durumdadır.

Tartışma

Bu araştırmada elde edilen bulguların, diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılması çalışmanın diğer çalışmalarla bağlantısı ve entegrasyonu; bilimsel bilginin kazanılma süreci açısından önemlidir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri, kendilerini öğrenme alanlarına ilişkin maddeler konusunda yeterli görmektedirler. Öztürk (2009), Taşkaya (2004), Özata (2004), Gençtürk (2009), Özenç (2009), tarafından yapılan araştırma sonuçları, öğretmenler kendilerini alanlarıyla ilgili olarak yeterli görmektedirler. Bu sonuçlar doğrultusunda araştırma bulguları diğer araştırmalarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Taşkaya (2004), Kaloç (2006), Gençtürk (2009), Türk (2008) ve Özenç (2009) tarafından yapılan araştırmalarda katılımcı öğretmenlerin farklı değişkenlere ilişkin yeterlikleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Özata (2004) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin yeterlikleri, kadın öğretmenlerin lehinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanları özyeterlik düzeyleri ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Taşkaya (2004), Gençtürk (2009) ve Türk (2008) tarafından yapılan çalışmalara göre öğretmenler ile özyeterlikleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından herhangi bir farklılaşma tespit edilmemiş iken, bu araştırmada elde edilen bu sonuç Özenç (2009)'in yaptığı araştırmayla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ile mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gökçe (1999), Zengin (2003), Turan (2007), Gençtürk (2009) ve Özenç (2009) yaptıkları araştırmalarda kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin yeterlik algı düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Taşkaya (2004) ve Türk (2008) tarafından yapılan araştırmalarda ise öğretmen yeterlikleri ile kıdem arasında istatistiksel olarak herhangi bir bağlantı olmadığı tespit edilmiş olup, bu araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanları yeterlik düzeyleri ile mezun olunan bölüm değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre Coğrafya bölümü mezunu olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, diğer bölümlerden mezun olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre kendilerini öğrenme alanlarında daha yeterli olarak algılamaktadırlar. Taşkaya (2004), Özata (2004), Gençtürk (2009) ve Türk (2008) tarafından yapılan araştırmalar, öğretmen yeterlikleri ile mezun olunan bölüm arasında istatistiksel olarak bir farklılaşma olmadığını göstermiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırma alt amaçları doğrultusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenme alanı özyeterlikleri ölçeği geneli ve her bir öğrenme alanı açısından genel durumları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- Sosyal Bilgiler öğretmenleri gerek özyeterlik ölçeği genelinden gerekse ölçek alt boyutları olarak gösterilebilen öğrenme alanları açısından genel olarak yüksek özyeterliğe sahiptir. Ayrıca cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan branş ve öğrenim durumu gibi bağımsız değişkenlere göre elde edilen sonuçlar hem ölçek geneli hem de alt boyutları açısından öğretmenlerin sahip oldukları özyeterlik ortalama puanlarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinin geneli için araştırmaya katılan öğretmenlerden elde edilen cevapların %47.4'ünün "Çok yeterliyim" seçeneğinde yoğunlaşması sebebiyle, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlikleri büyük ölçüde karşıladıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları ile cinsiyetleri arasında farklılaşma olup olmadığına yönelik yapılan analiz ile aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır;

- Genel açıdan bakıldığında, kadın ve erkek Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Dolayısıyla araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanları özyeterlikleri ölçeğinin genelinden elde ettikleri puanları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanları öğrenim durumları açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeylerinin öğrenim durumlarına göre farklılaştığı görülmüştür.
- Özyeterlikler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde en düşük aritmetik ortalamanın önlisans mezunu olanlardan, en yüksek aritmetik ortalamanın ise lisansüstü mezunu olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden geldiği dikkati çekmektedir. Bu durumda öğretmenlerin öğrenim durumlarının özyeterliklerine olumlu yönde katkıda bulunduğu söylenebilir. Lisansüstü mezunu olan öğretmenler beklenildiği gibi yüksek özyeterlik ortalamalarına sahip olmalarıyla dikkat çekmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanları mesleki kıdem açısından incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeylerinin mesleki kıdemlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle, mesleki kıdem değişkeni ile öğretmenlerin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Özyeterlikler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde en düşük aritmetik ortalama 1-5 yıllık mesleki deneyime sahip olanlardan, en yüksek aritmetik ortalama ise 6-10 yıllık deneyime sahip olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden geldiği dikkati çekmektedir. Bu durumda öğretmenlerin meslek yaşamlarında elde ettikleri deneyimlerin, onların özyeterliklerini artırıcı etkide bulunduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özyeterlik puanları mezun olunan bölüm açısından incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Mezun olunan bölüm değişkeni ile öğretmenlerin öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.
- Özyeterlikler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama Coğrafya Bölümü mezunlarından, en düşük aritmetik ortalama ise diğer bölüm mezunu seçeneğini işaretleyen öğretmenlerden geldiği dikkati çekmektedir. Yapılan post-hoc çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre de, Coğrafya Bölümü mezunlarının özyeterlik puanları ile diğer bölüm mezunlarının özyeterlik puanları, Coğrafya Bölümü mezunları lehinde anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğunu oluşturan Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenler de yine yüksek özyeterlik ortalamalarına sahip olmalarıyla dikkat çekmektedir. Bu durumun gerekçesinin alanlarıyla ilgili olarak diğer bölüm mezunlarına oranla daha fazla eğitim almalarının olduğu söylenebilir.

Öneriler

Ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretiminde hem hizmet öncesi eğitimde hem de hizmetiçi eğitimlerde öğrenme alanlarına ilişkin eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Sosyal Bilgiler öğretmenliği özel alan yeterlikleri bu araştırma bulguları da dikkate alınarak tekrar gözden geçirilip geliştirilmeli ve bu yeterliklerin öğretmen yetiştirme sürecine yasal alt yapısı oluşturularak etkili bir şekilde entegrasyonu sağlanmalıdır. Ayrıca bu yeterliklerin karşılanmasıyla ilgili hem iller bünyesinde hem de fakültelerde komisyonlar kurularak izleme ve değerlendirme yapılmalıdır. Eğitim sisteminin bütüncül bir yapı oluşturabilmesi için MEB ve YÖK'ün daha fazla ortak çalışmalar yapması ve yeterliklerin etkili bir şekilde uygulanması için aktif rol almaları gereklidir. ABD başta olmak üzere çok sayıda gelişmiş ülke bu tür standartlaşmayı tamamlayarak, alt yapı yatırımlarını bu doğrultuda yapmaktadır (<http://www.ncss.org/standards/teacherstandards>). Bu konuda ülkemiz yöneticileri de gereken çalışmaları gerçekleştirmeli ve bu süreç sağlam bir yapıya kavuşturulmalıdır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ilişkin yeterliklerini artırıcı çalışmalara (sınavlar, yıllık projeler sunma ve bilimsel yayınlar yapma vb.) yer verilmelidir. Lisansüstü eğitimin kolaylaştırılarak teşvik edilmesi sağlanmalıdır. Böylece Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin daha yeterli ve donanımlı olmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (1991). Türkiye’de öğretmen istihdam politikası ve uygulaması. 1. Eğitim Kongresi Bildirileri (25-26-27 Kasım 1991), İzmir. Buca Eğitim Fakültesi Yayınları, ss. 1-7.
- Alkan, C. (2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baloğlu, B. (2002). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi. İstanbul: Der Yayınları.
- Devlet Planlama Teşkilâtı. (2000). Sekizinci beş yıllık kalkınma planı. Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: Yayın No:2534.
- Erdem, A. R. (2005). İlköğretimimizin gelişimi ve bugün gelinen nokta. Üniversite ve Toplum. 5(2). Web: <http://www.universite-toplum.org/pdf/240.pdf>. adresinden 03 Nisan 2010’da alınmıştır.
- Erden, M. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretimi. (6. Baskı). Ankara: Alkım Yayınevi.
- Eroğlu, G. (1999). Gazi üniversitesine bağlı eğitim fakültelerinden mezun öğretmenlerin öğretmenlik davranışları ile ilgili yeterliklerine ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gençtürk, E. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, E. (1999). İlköğretim öğretmenlerinin yeterlikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaloç, İ. (2006). İlköğretim müfettişlerinin öğretmenlerin eğitsel yeterliklerine ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, Niyazi. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. (8. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterlikleri. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Özata, O. (2004). Karadeniz Ereğli ilköğretim okulları öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki yeterlikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Özenç, M. (2009). Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşım ile ilgili yeterlik düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, M. K. (2009). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin okul, aile ve toplum ilişkileri yeterlik alanına ilişkin görüşleri ve öz değerlendirmeleri. Bilig, 49, ss.113-126. Web: <http://yayinlar.yesevi.edu.tr/files/article/232.pdf> adresinden 13 Mayıs 2010 tarihinde alınmıştır.
- Sözer, E. (1990). Öğretmen yetiştirmeye ilişkin genel kavram ve ölçütlerin üniversitelerimizdeki uygulamalara yansımaları. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 55-66.
- Sünbül, A. M. (2001). Bir meslek olarak öğretmenlik., Ö. Demirel ve Z. Kaya. (Editör). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara. PegemA Yayıncılık, ss.223-254.
- Taşkaya, C. Ö. (2004). Konya ili ilköğretim okulları 1. Kademe öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki yeterlikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Turan, B. (2007). Öğretmenlerin çalışma statülerine göre yeterliklerinin incelenip, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmelerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Türer, C. (1996). Sınıf öğretmeni yetiştirmede okullardaki uygulamaların yeri. *Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler Sempozyumu Ankara Programı (30 Eylül- 4 Ekim 1996)*, Ankara. MEB Yayınevi, ss.614-618.

Türk, Ö. (2008). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin özyeterlikleri ve mesleki doyumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zengin, U. K. (2003). *İlköğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ve sınıfıçi iletişim örüntüleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

URL: <http://sgb.meb.gov.tr/> adresinden 8 Şubat 2010 tarihinde ulaşılmıştır.

URL: <http://www.ncss.org/standards/teacherstandards> adresinden 2 Ocak 2010 tarihinde ulaşılmıştır.

Investigation of Social Studies Teachers' Self-Efficacy in the Learning Strands Of Social Studies Curriculum

Filiz Zayimoğlu Öztürk²

Summary

Introduction

The aim of this research is to investigate the self-efficacy of social studies teachers regarding the learning strands of primary school social studies curriculum. To accomplish this, the research problems have been appointed as below;

1. What is the self-efficacy level of the social studies teachers according to the learning strands of primary school social studies curriculum?
2. Do the self-efficacy levels of teachers differ statistically meaningful with regard to the variances such as gender, graduation level, length of service, graduation major?

Methodology

Accordingly, studies on the efficacy of social studies teachers have first been examined and then "Social Studies Teacher Subject Matter Standards" was developed by requesting opinions of specialists with a method called "delphi". The standards, then, have been turned into self-efficacy items which have been designed in a 5 degree likert style scale. The validity and credibility studies of this new scale were carried out with the teachers in Ordu and Giresun provinces. The scope of this research consists of social studies teachers on duty throughout Turkey during the 2009-2010 educational year. The sampling study group of the research includes in-service social studies teachers on duty in İstanbul, Tekirdağ, Muğla, Bilecik, Ankara, Isparta, Niğde, Zonguldak, Artvin, Erzincan, Bingöl and Şırnak provinces which was decided on the basis of NUTS 1. The sampling group consists of 3806 in-service social studies teachers. The ministry of national education officially approved this research to reach teachers in order to gather data and 3106 valid form returned from the sampling group. It was also kindly asked teachers to complete the form sincerely since the data would only be used for this research.

Descriptive and predictory statistical methods were used in the process of analyzing the data gathered. For the purpose of determining the level of the self-efficacy of in-service social studies teachers in each learning strand and social science, the assessment was done using a scale prepared by the researcher. In addition, the "Independent Samples t Test" and "One-way Anova" tests were done for the purpose of determining if the in-service teachers' self-efficacy levels differ statistically on the base of independent variances such as gender, graduation major, length of service and graduation level. The two-optioned variances were analyzed by the "Independent Samples t Test", and the three and more optioned variances were analyzed by using the "One-way Anova".

Findings and Results

According to the findings, it has been found that in-service social studies teachers in general have a high level of self-efficacy in learning strands. Besides, it was determined that

---

² Ministry Of National Education, zayimogluf@hotmail.com

although in-service teachers' self-efficacy levels are not significantly different based on gender and length of service, independent variances such as graduation major and graduation level do differ.

Suggestions

In accordance with the results of this research, both in-service training and pre-service education should be developed to overcome shortcomings in the field of learning strands. Published by the Ministry of Education "social studies teacher standards" should again be revised and developed by considering the findings of this research and accreditation of teacher education. Also on the way to cover these competencies within the provinces as well as monitoring and evaluation should be done by establishing commissions in faculties. Turkish Ministry of National Education and Higher Education Council should more make joint efforts to take an active role in competencies required for effective implementation. Many developed countries; particularly the United States completes this type of standardization and infrastructure investments in this direction.